

บทที่ 5

ประเทศไทยกับความตกลงเรื่องการให้ความร่วมมือ
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ

ในบทที่ 1 ถึงบทที่ 4 ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแนวคิด วิวัฒนาการ สาธารณะของความ
ร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในภาพรวม กล่าวคือ เป็นการศึกษาในแนวสากล มิได้มุ่ง
เฉพาะเจาะจงถึงความร่วมมือของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่ใน
บทที่ 5 นี้ จะได้ศึกษาถึงแนวความคิดของประเทศไทยเกี่ยวกับความร่วมมือในกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ และความเคลื่อนไหวของประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวทั้ง
ระดับภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศ ซึ่งมีข้อควรพิจารณา ดังนี้

5.1 ประเทศไทยกับแนวความคิดเรื่องการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทาง
อาญาระหว่างประเทศ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งซึ่งมีนโยบายเปิดประเทศ ประกอบกับมีระบบการค้า
แบบเสรี จึงทำให้มีความสัมพันธ์ทางการทูต และมีการติดต่อคบหากับต่างประเทศในด้านต่าง ๆ
มากมาย เช่น ด้านพาณิชย์กรรม, อุตสาหกรรม, การศึกษา, การท่องเที่ยว, การส่งแรงงานไป
ทำงานในต่างประเทศ ฯลฯ ทำให้มีพลเมืองชาวไทยไปอยู่อาศัยอยู่ในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก
และก็มีชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาติดต่อธุรกิจ ท่องเที่ยว ตลอดจนค้าเนนกิจการอยู่ในประเทศ
ไทยเป็นเวลานานเป็นจำนวนมากเช่นกันซึ่งรัฐบาลของประเทศไทยได้พิจารณาเห็นความจำเป็นและ
ความสำคัญของการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่จะช่วยผูกความยุติธรรม
และส่งเสริมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ เพราะแม้ผู้กระทำความผิด หรือพยานบุคคล
หรือพยานวัตถุ พยานเอกสาร ตลอดจนทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด มีไว้เป็นความผิด หรือได้
มาโดยการกระทำความผิด จะอยู่นอกอาณาเขตของประเทศที่เกิดเหตุกระทำความผิด ก็ไม่อาจรอด
พ้นจากเงื้อมมือของกฎหมายได้ ซึ่งจะทำให้พลเมืองของทุกชาติทุกภาษาเกิดความรู้สึกมั่นใจว่าจะ
ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดในโลก อันจะเป็นผลให้การ

คิดค้ำในค้ำนค้ำง ๆ กับค้ำงประเทศเป็นไปอย่างราบรื่น สามารถทำรายได้ให้แก่ประเทศปีละเป็นจ้ำนวนมก ทั้งในค้ำนไปน้รายได้จากค้ำงประเทศกลับเข้ำยังประเทศไทย และในค้ำนช้กจูงให้ชวค้ำงประเทศเข้ำมกลงทุนในประเทศไทย

5.2 ประเทศไทยกับการเข้ำเป็นภาคีในความตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการให้ความร่วมมือทางอาญา

ค้ำงได้กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่า สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เล็งเห็นความสำคัญและบุกเบิกส่งเสริมในอันที่จะทำความตกลง เรื่องการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกามาเป็นเวลานาน ประกอบกับรัฐบาลแห่งประเทศไทยพิจารณาเห็นว่า การให้ความร่วมมือในเรื่องดังกล่าวมีความจำเป็นและสำคัญ โดยเฉพาะกับประเทศที่มีความสัมพันธ์อันค้ำต่อกัน ดังนั้น ประเทศไทยจึงได้ทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา เรียกว่า "สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา" โดยทั้งสองประเทศทำสนธิสัญญานับค้ำงกล่าวเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2529

5.3 ขอบเขตของความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศซึ่งกำหนดไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา

สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกานับนี้ กำหนดประเภทซึ่งถือได้ว่าเป็นขอบเขตของความร่วมมือไว้ค้ำงนี้

1. การสืบพยานบุคคล และการสอบปากค้ำบุคคล
2. การจัดหาให้ซึ่งเอกสาร บันทึก และพยานหลักฐาน
3. การส่งเอกสาร
4. การปฏิบัติตามคำร้องขอในค้ำนการค้น และการยึด
5. การโอนตัวบุคคลที่ถูกคุมขังเพื่อการสืบพยานบุคคล
6. การสืบหาตัวบุคคล
7. การเริ่มกระบวนการทางอาญาตามคำร้องขอ

8. การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการริบทรัพย์สิน¹

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับสนธิสัญญาประเภทเดียวกันซึ่งสหรัฐอเมริกาเคยทำกับประเทศอื่น ๆ นั้น จะเห็นได้ว่าขอบเขตของความร่วมมือซึ่งกำหนดไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐฯ นั้น คล้ายคลึงกับที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญาระหว่างสหรัฐฯ กับเนเธอร์แลนด์ และกับโคลอมเบียตามลำดับ แต่สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกามีข้อนำพิจารณาข้อได้กำหนดถึงขอบเขตของความร่วมมือประเภทใหม่ ซึ่งได้รับการพัฒนาก้าวไกลไปกว่าสนธิสัญญาที่สหรัฐอเมริกาเคยทำกับประเทศอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ทันสมัยเพียงพอที่จะเป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งมีการวิวัฒนาการในด้านวิธีการกระทำความผิดอย่างไม่หยุดยั้ง

ประเภทของความร่วมมือซึ่งได้รับการพัฒนาดังกล่าว และนำมากำหนดไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทย กับสหรัฐอเมริกามีดังต่อไปนี้ คือ

5.3.1 การเริ่มกระบวนการทางอาญาตามคำร้องขอ (Initiating

Proceedings Upon Request) แม้ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่าสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกามีขอบเขตของความร่วมมือคล้ายคลึงกับสนธิสัญญาที่สหรัฐอเมริกาทำกับเนเธอร์แลนด์ และโคลอมเบีย ตามลำดับ แต่ความร่วมมือประเภทนี้ไม่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาระหว่างสหรัฐฯ กับเนเธอร์แลนด์และโคลอมเบียดังกล่าวแต่อย่างใด โดยเหตุที่สหรัฐฯ มุ่งกำหนดความร่วมมือประเภทนี้ในสนธิสัญญาซึ่งทำกับประเทศไทย เนื่องจากสหรัฐฯ มีความประสงค์ที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในลักษณะที่เป็นองค์กร (Organized Crime) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งสหรัฐฯ มีความเชื่อว่าประเทศไทยเป็นแหล่งที่มาของยาเสพติดแหล่งหนึ่งของยาเสพติดที่แพร่ระบาดอยู่ในสหรัฐฯ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงมุ่งที่จะใช้สนธิสัญญานี้ขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันและปราบปรามการประกอบอาชญากรรมดังกล่าว แต่เนื่องจากสหรัฐฯ ตระหนักดีว่าในการที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่ความผิดบางส่วนกระทำในประเทศไทย และบางส่วนเกิดในสหรัฐฯ เช่นความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดจากประเทศไทยให้แก่ผู้ร่วมกระทำความผิด

¹สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งประเทศไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ข้อ 1

ในสหรัฐอเมริกา เพื่อนำไปจำหน่ายให้แก่ผู้เสพในสหรัฐอเมริกา ช่วงหนึ่ง ซึ่งถ้าผู้ร่วมกระทำความผิดในประเทศไทยเป็นบุคคลสัญชาติอื่น สหรัฐฯก็ย่อมร้องขอให้ประเทศไทยส่งตัวบุคคลนั้นให้แก่สหรัฐฯได้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน² แต่ถ้าผู้ร่วมกระทำความผิดในประเทศไทยดังกล่าวเป็นบุคคลสัญชาติไทย ประเทศไทยย่อมไม่ส่งตัวบุคคลนั้นให้สหรัฐฯอย่างแน่นอน แต่จะดำเนินคดีกับบุคคลนั้นเองตามกฎหมายภายในของประเทศไทยตามจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งทุกประเทศจะไม่ส่งบุคคลสัญชาติของตนในประเทศอื่นดำเนินคดีอาญา หากแต่จะดำเนินคดีกับบุคคลนั้นตามกระบวนการพิจารณาภายในประเทศของตน³

เมื่อเป็นดังนั้น สหรัฐฯจึงผลักดันและสนับสนุนให้กำหนดความร่วมมือเรื่องการเริ่มกระบวนการทางอาญาตามคำร้องขอไว้ในสนธิสัญญาฉบับนี้ด้วย เพื่อใช้เป็นมาตรการในการร้องขอให้รัฐบาลไทยดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายของสหรัฐฯซึ่งพำนักอยู่ในประเทศไทย ในกรณีที่สหรัฐฯ ไม่อาจดำเนินคดีกับบุคคลนั้นโดยผ่านกระบวนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ หรือการดำเนินคดีกับบุคคลนั้นในประเทศไทยจะเป็นการสะดวกกว่า เช่น การกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายไทยด้วย และพยานหลักฐานต่าง ๆ ส่วนมากอยู่ในประเทศไทย เป็นต้น

5.3.2 การให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการริบทรัพย์ (Assisting in forfeiture proceedings) ความร่วมมือประเภทนี้แตกต่างจากเรื่องการค้นและยึด (Search and Seizure) ซึ่งกำหนดไว้ในสนธิสัญญาที่สหรัฐฯ ทำกับเนเธอร์แลนด์ และโคลอมเบีย ดังกล่าวข้างต้น เพราะวัตถุประสงค์ในการค้นและยึดก็เพื่อใช้ทรัพย์สินที่ถูกค้นและยึดนั้นเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีเท่านั้น แต่ยังมีได้จำกัดสิทธิของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นแต่อย่างใด ส่วนการริบ (Forfeiture) ย่อมเป็นการตัดสิทธิของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินที่ถูกริบโดยเด็ดขาด⁴ ทั้งนี้เนื่องจากผู้กระทำความผิดซึ่งมีรายได้จาก

²พระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน พ.ศ. 2472 มาตรา

³ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ, คำบรรยายกฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคล และคดีอาญา, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง (กรุงเทพมหานคร, 2529) หน้า 161

⁴สำนักงานอัยการสูงสุด, รายงานการประชุมคณะกรรมการร่างกฎหมายแม่บทสำหรับการให้ความช่วยเหลือทางอาญา ครั้งที่ 10/2532 (วันที่ 3 ตุลาคม 2532) หน้า 7-10

การกระทำความผิด เช่นกรณีผู้ค้ายาเสพติด และต่อมานำเงินที่ได้จากการจำหน่ายยาเสพติดดังกล่าวไปฝากธนาคารหรือซื้อทรัพย์สินในต่างประเทศ ซึ่งลำพังเฉพาะการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดดังกล่าว เพื่อให้ผู้นั้นได้รับโทษตามกฎหมายยังไม่เพียงพอสำหรับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ให้สัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษออกมาก็ยังสามารถนำเงินที่ฝากไว้ในธนาคารต่างประเทศ หรือนำทรัพย์สินที่ซื้อไว้ในต่างประเทศไปใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้น จึงได้มีการกำหนดความร่วมมือประเภทขอให้รับทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไม่ว่าจะยังอยู่ในรูปของเงินตรา หรือเปลี่ยนสภาพไปเป็นทรัพย์สินที่ใช้เงินที่ได้จากการกระทำความผิดชอมา (Fruits or Instrumentalities of Crimes) ก็ตามและเงิน หรือทรัพย์สินที่อยู่ในต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อมาตรการทางกฎหมายดังกล่าว เพราะแม้จะย้ายถ่ายเท หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปเป็นทรัพย์สินในต่างประเทศ ทรัพย์สินก็ยังอยู่ในบังคับของการริบโดยความร่วมมือของประเทศผู้รับคำร้องขอ ซึ่งดำเนินการตามคำร้องขอความร่วมมือของประเทศผู้ร้องขอ เช่นกันทำให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถจะนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ได้ และเกิดความท้อถอยที่จะเสี่ยงกระทำความผิด

สำหรับกรณีของการริบทรัพย์สิน โดยทรัพย์สินที่จะริบเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด แล้วต่อมาทรัพย์สินนั้นได้ถูกแปรสภาพไปเป็นทรัพย์สินอื่นในต่างประเทศ ในสนธิสัญญาระหว่างสหรัฐฯ กับแคนาดา และอิตาลี เรื่องความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ก็ได้กำหนดให้ริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เช่นเดียวกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐฯ โดยสนธิสัญญาที่สหรัฐฯ ทำกับแคนาดา กำหนดถึงการให้ความร่วมมือในเรื่องการริบทรัพย์สินอันเป็นผลพวงจากการกระทำความผิดไว้โดยใช้คำว่า "Assistance related to the forfeiture of the proceeds of crime."⁵ ส่วนสนธิสัญญาที่สหรัฐฯ ทำกับอิตาลีได้กำหนดถึงเรื่องการระงับการเคลื่อนย้ายถ่ายเทและการริบทรัพย์สิน โดยใช้คำว่า "Assistance in immobilizing and forfeiting assets"⁶ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจใน

⁵Treaty between U.S. and Canada on Mutual Legal Assistance, (Canadian Treaty) article 12.

⁶Treaty between U.S. and Italy on Mutual Legal Assistance (Italy Treaty), article 1 (2) (g)

อันที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมร่วมกันให้ได้ผลดีที่สุด จึงได้พยายามปรับปรุงทั้งกฎหมายภายใน และความตกลงระหว่างประเทศให้ครอบคลุมขอบเขตของความร่วมมือประเภทต่าง ๆ อย่างกว้างขวางที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยซึ่งผู้กระทำความผิดมีความฉลาดขึ้น และมีวิธีการที่จะปิดบัง รวมทั้งการย้ายถ่ายเททรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่คิดค้นขึ้นมาใหม่อยู่ตลอดเวลา และเรื่องการขอความร่วมมือให้ประเทศผู้รับคำร้องขอรับทรัพย์สิน และผลพวงของทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดนี้เป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้เพื่อความสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม แม้สนธิสัญญาฉบับนี้จะมีข้อกำหนดของขอบเขตแห่งความร่วมมือที่กว้างขวางเหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบันก็ตาม ประเทศคู่ภาคีก็ยังได้ตกลงกันให้ระบุว่า "ความช่วยเหลือให้รวมถึง แต่ไม่เฉพาะเจาะจงเรื่องต่อไปนี้" (Assistance shall include but not be limited to) ไว้ในสนธิสัญญาด้วย ทั้งนี้เนื่องจากประเทศคู่ภาคีตระหนักดีว่าความก้าวหน้าในการประกอบอาชญากรรมมีพัฒนาการอย่างไม่หยุดยั้ง ซึ่งข้อความดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาข้อจำกัดของขอบเขตแห่งความร่วมมือได้ กล่าวคือ เป็นบทอุกช่องว่างของประเภทของความร่วมมือซึ่งไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในสนธิสัญญา ทำให้สามารถครอบคลุมและเฝ้าอำนวยการให้ประเทศคู่ภาคีสามารถให้ความร่วมมือในประเภทอื่น ๆ ต่อกันได้ในอนาคต แม้จะไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะในสนธิสัญญาก็ตาม

5.4 ประเทศไทยกับกฎหมายภายในเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ

ปัจจุบันสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา เรื่องการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ซึ่งทำกันเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2529 ยังไม่มีผลบังคับใช้ เนื่องจากสนธิสัญญาเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ⁷ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดว่าสนธิสัญญาที่รัฐบาลไทยทำกับต่างประเทศจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสนธิสัญญา สนธิสัญญานั้น

⁷มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กฎหมายระหว่างประเทศ (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, พ.ศ. 2531) หน้า 41

จะต้องได้การรับรองจากรัฐสภาก่อน⁸ ซึ่งตามระบบกฎหมายของประเทศไทยนั้น ภายหลังจากที่รัฐบาลได้ทำสนธิสัญญากับต่างประเทศแล้ว รัฐบาลจะต้องออกกฎหมายภายในเพื่อใช้เป็นกฎหมายแม่บทสำหรับอนุวรรตการตามสนธิสัญญากล่าวคือ เพื่อให้สนธิสัญญานั้นมีผลใช้บังคับในประเทศไทยต่อไป⁹ ซึ่งแตกต่างจากระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาซึ่งภายหลังจากที่รัฐบาลได้ทำสนธิสัญญากับประเทศใดแล้ว รัฐบาลก็จะเสนอสนธิสัญญาดังกล่าวต่อรัฐสภาเพื่อใช้เป็นกฎหมายโดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายภายในที่เป็นกฎหมายแม่บทเหมือนเช่นระบบกฎหมายของประเทศไทย¹⁰

สำหรับประเทศไทย ภายหลังจากที่ได้ทำสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกาแล้ว รัฐบาลก็ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณากร่างกฎหมายภายในเพื่อใช้เป็นกฎหมายแม่บท เรียกว่า "คณะกรรมการกร่างกฎหมายแม่บทสำหรับการให้ความช่วยเหลือทางอาญา" ซึ่งมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม, ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศเป็นกรรมการ เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยเป็นเลขานุการ คณะกรรมการชุดนี้ได้พิจารณากร่างกฎหมายดังกล่าวโดยกำหนดชื่อของกฎหมายฉบับนี้ว่า "พระราชบัญญัติว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา" และพิจารณากร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเสร็จเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2532 ต่อมาร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นกระทรวงเจ้าของเรื่องในการเสนอกฎหมายฉบับนี้ต่อรัฐสภา จากนั้นร่างพระราชบัญญัตินี้ก็ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการกร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตามลำดับ และขณะที่ร่างพระราชบัญญัตินี้กำลังอยู่ในระหว่างพิจารณาของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรนั้น ได้เกิดการยึดอำนาจรัฐโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รตช.) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยล้มเลิกรัฐบาลชุดเดิมและตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้น ทำให้ร่างกฎหมายที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรในสมัยรัฐบาลชุดเดิมต้องถูกส่งกลับไปยังกระทรวงเจ้าของเรื่อง ซึ่งสำหรับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญานี้ กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องได้รับกลับไปพิจารณาแล้ว และได้เตรียมเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาต่อไป

⁸รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 มาตรา 162 วรรคสอง

⁹สำนักงานอัยการสูงสุด, รายงานการประชุมคณะกรรมการกร่างกฎหมายแม่บทสำหรับการให้ความช่วยเหลือทางอาญา ครั้งที่ 10/2532 (วันที่ 3 ตุลาคม 2532) หน้า 15

¹⁰เรื่องเดียวกัน หน้า 15

5.5 สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา

นอกจากร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญานี้จะตราขึ้นเพื่อออกเป็นกฎหมายภายในสำหรับอนุกรรมการสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทย กับสหรัฐอเมริกาให้มีผลใช้บังคับกับประเทศไทยได้แล้ว รัฐบาลไทยยังมีความประสงค์ให้กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายแม่บทสำหรับการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งประเทศไทยจะทำความตกลงกับประเทศอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้นคณะกรรมการผู้ร่างกฎหมายฉบับนี้จึงพยายามวางข้อกำหนดที่กว้างขวางในลักษณะที่เป็นสากล โดยศึกษาเปรียบเทียบจากความตกลงของกลุ่มประเทศต่าง ๆ แล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ตลอดจนระบบกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินี้ไม่มีสาระสำคัญที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้คือ

5.5.1 ความตกลงซึ่งก่อกำความร่วมมือระหว่างประเทศ จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่

ร่างพระราชบัญญัตินี้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า การให้ความร่วมมือในทางอาญาระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศจะกระทำได้อต่อเมื่อได้มีสนธิสัญญาก่อตั้งความร่วมมือไว้ซึ่งหมายถึงปกติแล้ว การที่จะให้ความร่วมมือแก่กันได้จะต้องมีความตกลงระหว่างประเทศกันไว้เป็นลายลักษณ์อักษรนั่นเอง เพราะสนธิสัญญาย่อมทำเป็นลายลักษณ์อักษร แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวก็มีข้อยกเว้น ในกรณีที่ประเทศผู้ร้องขอแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ประเทศไทยว่าจะให้ความร่วมมือในทำนองเดียวกันแก่ประเทศไทย เมื่อประเทศไทยร้องขอรับความร่วมมือจากประเทศนั้น¹¹ ในกรณีนี้ ประเทศไทยก็อาจให้ความร่วมมือแก่ประเทศผู้ร้องขอนั้นได้ แม้ไม่มีความตกลงกับประเทศดังกล่าวในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาต่อกันมาก่อนก็ตาม

5.5.2 หลักเกณฑ์ของเรื่องขอความร่วมมือ จะต้องเป็นความผิดต่อกฎหมายภายในของประเทศคู่ภาคีทั้งสองประเทศ (Double Criminality) หรือไม่

11ร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา มาตรา 9(1)

โดยหลักเกณฑ์ทั่วไปแล้วร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดว่าประเทศไทยจะให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศได้ก็ต่อเมื่อการกระทำ ซึ่งเป็นมูลกรณของความช่วยเหลือทางอาญานั้นเป็นความผิดที่มีโทษฐานใดฐานหนึ่งตามกฎหมายไทยหรือที่เรียกตามหลักสากลว่า Double Criminality หรือ Dual Criminality แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีข้อยกเว้นคือในกรณีที่ประเทศไทยทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ ในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาต่อกันและในสนธิสัญญานั้นมีข้อความกำหนดยกเว้นหลัก Double Criminality หรือ Dual Criminality นี้ไว้¹² ตัวอย่างเช่น สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้กำหนดให้ประเทศคู่ภาคีอาจให้ความร่วมมือต่อกันได้ โดยไม่ต้องคำนึงว่าการกระทำนั้นต้องเป็นความผิดต่อกฎหมายของทั้งสองประเทศ ทั้งนี้โดยระบุว่า การให้ความช่วยเหลือให้กระทำโดยจะต้องไม่คำนึงว่าการกระทำ ซึ่งเป็นมูลกรณของการสืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี หรือกระบวนการของอาญาในรัฐผู้ร้องขอจะต้องห้ามตามกฎหมายของรัฐผู้รับคำร้องขอหรือไม่ หรือรัฐผู้รับคำร้องขอจะมีอำนาจดำเนินการต่อการกระทำเช่นนั้น ในพฤติการณ์ทำนองเดียวกันหรือไม่¹³

ดังนั้น ในกรณีที่ประเทศไทยมีสนธิสัญญากับต่างประเทศ และข้อความในสนธิสัญญานั้นกำหนดให้ยกเว้นหลักเกณฑ์เรื่อง Double Criminality หรือ Dual Criminality ประเทศไทยก็สามารถให้ความร่วมมือแก่ประเทศนั้นได้ ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกามีกฎหมายเรื่อง Bigamy ซึ่งหมายถึง กรณีที่บุคคลที่มีคู่สมรสอยู่ตามกฎหมาย และยังไม่ได้หย่าขาดจากคู่สมรสนั้น โดยถูกต้อง แต่ไปจดทะเบียนกับผู้อื่น ซึ่งตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้เรื่อง Bigamy นี้เป็นความผิด และมีโทษทางอาญา¹⁴ และถ้าสหรัฐฯ ขอรับความช่วยเหลือจากประเทศไทย ประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภทตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา เช่น ขอให้ประเทศไทยช่วยสอบสวนพยานซึ่งอยู่ในประเทศไทย เป็นต้น ดังนี้ ประเทศไทยก็อาจดำเนินการให้ได้ตามคำร้องขอ แม้การกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดตามกฎหมายของประเทศไทยก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากสนธิสัญญาดังกล่าวได้กำหนดยกเว้นหลักเรื่อง Double Criminality ไว้ ซึ่งในกรณีดังกล่าวถ้าประเทศผู้ร้องขอไม่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย และในสนธิสัญญานั้นไม่มี

¹²เรื่องเดียวกัน มาตรา 9(2)

¹³สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา ข้อ 1

¹⁴John Drazga "Bigamy" Sex Crimes and Their Legal Aspects, p. 52-57

ข้อกำหนดให้ยกเว้นหลักเรื่อง Double Criminality ไว้เช่นในกรณีสหรัฐอเมริกาดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยก็ไม่อาจให้ความร่วมมือตามคำร้องขอได้

5.5.3 หลักเกณฑ์ของการปฏิเสธความร่วมมือ

ในเรื่องหลักเกณฑ์ของการปฏิเสธ ที่จะให้ความร่วมมือแก่ต่าง ประเทศซึ่งร้องขอมานั้น ประเทศไทยยึดถือหลักเช่นเดียวกับหลักสากลทั่วไป กล่าวคือถ้าการกระทำ ซึ่งเป็นกรให้ความช่วยเหลือทางอาญานั้นกระทบกระเทือนอธิปไตยความมั่นคงหรือสาธารณประโยชน์ที่สำคัญอื่น ๆ ของประเทศไทย หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางการเมือง หรือความผิดทางทหารแล้ว ประเทศไทยก็จะปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือแก่ประเทศผู้ร้องขอ¹⁵ ทั้งนี้ไม่ว่าประเทศผู้ร้องขอนั้นจะมีสนธิสัญญากับประเทศไทยหรือไม่ก็ตาม

5.5.4 วิธีการขอรับความร่วมมือจากประเทศไทย

ดังได้กล่าวแล้วว่าประเทศไทยอาจให้ความร่วมมือแก่ทั้งประเทศที่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย และประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย¹⁶ ซึ่งอาจจำแนกวิธีการขอรับความร่วมมือจากประเทศไทยได้ดังนี้

5.5.4.1 กรณีประเทศที่มีสนธิสัญญากับประเทศไทย ประเทศไทยยอมรับในแนวความคิดตามหลักสากลที่ว่า การให้และการรับความร่วมมือจะมีความสะดวก รวดเร็วหากมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านนี้โดยเฉพาะ* จึงได้กำหนดให้มี "ผู้ประสานงานกลาง" ซึ่งหมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงานในการให้ความช่วยเหลือทางอาญาแก่ต่างประเทศ หรือขอ

¹⁵ ร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา มาตรา 9 (3)

¹⁶ เรื่องเดียวกัน มาตรา 9 (1)

* เช่นเดียวกับ Final Scheme relating to Mutual Assistance in Criminal Matters within the Commonwealth ซึ่งเรียกเจ้าหน้าที่ซึ่งทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ว่า "Central Authority"

ความช่วยเหลือทางอาญาจากต่างประเทศ ตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทาง
อาญา¹⁷ และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

- (1) รับคำขอความช่วยเหลือทางอาญาจากประเทศผู้ร้อง
ขอ และส่งให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ
- (2) รับคำร้องขอความช่วยเหลือทางอาญาจากหน่วยงาน
ของรัฐบาลไทย และส่งให้ประเทศผู้รับคำร้องขอ
- (3) พิจารณาและวินิจฉัยว่าควรจะให้หรือรับความช่วยเหลือ
ทางอาญาหรือไม่
- (4) ติดตามเร่งรัดการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ
เพื่อให้ความช่วยเหลือทางอาญาแก่ต่างประเทศเสร็จสิ้นโดยเร็ว
- (5) ดำเนินการอย่างอื่นเพื่อให้การให้หรือขอความช่วยเหลือ
ทางอาญาตามพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาบรรลุผล¹⁸

ดังนั้น ประเทศที่มีสนธิสัญญาว่าด้วยการให้ความร่วมมือระหว่าง
ประเทศทางอาญากับประเทศไทย (ซึ่งขณะนี้มีประเทศเดียวคือ สหรัฐอเมริกา) และมีความประสงค์
จะขอรับความร่วมมือจากหน่วยงานใดในประเทศไทย จึงต้องส่งคำร้องขอความร่วมมือมายังผู้
ประสานงานกลางของประเทศไทย เพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ดังกล่าว

สำหรับประเทศไทย กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้ประสานงานกลาง¹⁹ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าขณะที่ร่างพระราช
บัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญานี้ สำนักงานอัยการสูงสุดยังมีข้อเคมิว่ากรมอัยการ
สังกัดกระทรวงมหาดไทยและได้รับการคาดหมายว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะมอบหมาย

¹⁷ร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา มาตรา 4

¹⁸เรื่องเดียวกัน มาตรา 7

¹⁹เรื่องเดียวกัน มาตรา 6

ให้อธิบดีกรมอัยการ (ปัจจุบันคืออัยการสูงสุด) ทำหน้าที่ผู้ประสานงานกลาง เนื่องจากเป็นหน่วยงาน
ซึ่งทำหน้าที่ที่ปรึกษากฎหมายของรัฐบาล และยังเป็นผู้ที่จะต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความร่วมมือแก่
ต่างประเทศหลายประการ เช่น การฟ้องคดี การสืบพยาน การขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์ เป็นต้น
นอกจากนั้นยังเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในกระบวนการยุติธรรมในเกือบทุกขั้นตอน จึงย่อมรู้ว่
การดำเนินการให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศเรื่องใด ควรจะส่งให้แก่หน่วยงานใดเป็นผู้ดำเนินการ
ในฐานะเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ดังนั้น เมื่อขณะนั้นสำนักงานอัยการสูงสุดแยกออกจากสังกัดของกระทรวง
มหาดไทยเป็นหน่วยงานอิสระ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีแล้ว ผู้เขียนจึงมีความเห็น
ว่าควรแก้ไขร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา เป็นว่าให้อัยการสูงสุดหรือผู้ที่
ได้รับมอบหมายเป็นผู้ประสานงานกลาง ทั้งนี้ด้วยเหตุผลดัง ได้กล่าวแล้วในเบื้องต้น

อนึ่ง ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศทาง
อาญานับนี้บัญญัติไว้อย่างสอดคล้องตามหลักสากล โดยเฉพาะในเรื่องที่มีวัตถุประสงค์ให้การให้
และรับความร่วมมือดำเนินไปอย่างสะดวกรวดเร็ว ปราศจากขั้นตอนต่าง ๆ ที่อาจทำให้การให้
ความร่วมมือต้องล่าช้า ดังนั้นกฎหมายฉบับนี้จึงร่างขึ้นโดยให้อำนาจแก่ผู้ประสานงานกลาง โดย
เฉพาะอำนาจในการวินิจฉัยว่าจะให้หรือรับความร่วมมือหรือไม่ด้วย ซึ่งจะทำการให้และรับ
ความร่วมมือเกิดความคล่องตัวสอดคล้องกับหลักสากล

5.5.4.2 กรณีประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญาก่อตั้งความร่วมมือกับ

ประเทศไทย

ดังได้กล่าวแล้วว่า ประเทศไทยอาจให้ความร่วมมือ
แก่ต่างประเทศซึ่งไม่มีสนธิสัญญาว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศกับประเทศไทยได้ แต่ต้องอยู่
ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ประเทศผู้รับคำร้องขอ นั้นจะต้องให้ความร่วมมือแก่ประเทศไทย ในทำนองเดียวกัน
กัน เมื่อประเทศไทยร้องขอ²⁰ การขอรับความร่วมมือจากประเทศที่ไม่มี ความตกลงกับประเทศไทย
ดังกล่าวนี้จะต้องกระทำผ่านวิถีทางการทูต (Diplomatic Channel) กล่าวคือ ประเทศผู้ร้องขอ
จะต้องยื่นคำร้องขอรับความร่วมมือแก่สถานทูตไทยหรือสถานกงสุลประจำประเทศนั้น ๆ แล้วแต่กรณี

²⁰ เรื่องเดียวกัน มาตรา 9 (1)

สถานทูตไทย หรือสถานกงสุลไทยจะเป็นผู้ส่งคำร้องขอรับความร่วมมือแก่กระทรวงการต่างประเทศของประเทศไทย แล้วกระทรวงการต่างประเทศจะส่งคำร้องขอรับความร่วมมือให้แก่ผู้ประสานงานกลาง²¹ เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป ซึ่งขั้นตอนตามวิถีทางการทูตจะมีขั้นตอนมาก และใช้เวลานานกว่าการขอรับความร่วมมือของประเทศที่มีสนธิสัญญากับประเทศไทยมาก

5.5.5 กฎหมายที่ใช้ในการดำเนินการให้ความร่วมมือ

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ยอมรับแนวความคิดของนักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปว่า การดำเนินการให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศนั้น จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎหมายภายในของประเทศที่ให้ความร่วมมือนั้น ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการให้ความร่วมมือเป็นหน่วยงานภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ ซึ่งย่อมจะเข้าใจและคุ้นเคยกฎหมายภายในประเทศของตนเอง ได้ดีกว่ากฎหมายของประเทศอื่น อันจะมีผลให้การดำเนินการให้ความร่วมมือเป็นไปด้วยความถูกต้องและเกิดความคล่องตัว นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงความเคารพต่ออำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของประเทศผู้รับคำร้องขออีกด้วย เพราะถ้ากำหนดให้นำกฎหมายของต่างประเทศเข้าไปใช้ในประเทศผู้รับคำร้องขอแล้ว ก็เท่ากับเป็นการไม่เคารพต่อสิทธิในการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตยอย่างหนึ่งของแต่ละประเทศ

ดังนั้นในการร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญานี้ คณะกรรมการผู้กร่างจึงกำหนดให้การดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ ซึ่งกระทำในประเทศไทยต้องกระทำโดยใช้กฎหมายภายในของประเทศไทย ดังจะเห็นได้ตามตัวอย่างดังต่อไปนี้

5.5.5.1 การสอบสวนและการสืบพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นการดำเนินการในชั้นสอบสวน ร่างกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ โดยบัญญัติว่า

²¹ เรื่องเดียวกัน มาตรา 11

เพื่อประโยชน์ในการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน . . . ให้พนักงานสอบสวนเมื่ออำนาจหน้าที่แสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐาน ในกรณีที่จำเป็นให้มีอำนาจค้นและยึดเอกสารหรือวัตถุใด ๆ ทั้งนี้ตาม เงื่อนไขและวิธีการที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²²

5.5.5.2 การค้นและยึด ร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่าง ประเทศทางอาญากำหนดให้นำเรื่อง เหตุในการออกหมายค้นและค้นหรือยึดสิ่งของ ตลอดจนหลักเกณฑ์ และวิธีการค้นและยึดสิ่งของตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ โดยบัญญัติเรื่อง เหตุที่จะออกหมายค้นและค้นหรือยึดสิ่งของไว้ว่า

ในกรณีที่คำร้องขอจากต่างประเทศขอให้ค้น ยึด และส่ง มอบสิ่งของ ถ้ามีเหตุที่ออกหมายค้น และค้นหรือยึดสิ่งของ ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาหรือกฎหมายอื่น ให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจมีอำนาจออกหมายค้น และค้นหรือยึดสิ่งของนั้นได้²³

นอกจากนั้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้บัญญัติเรื่องหลักเกณฑ์ และวิธีการค้นไว้ว่า

การค้นและยึดสิ่งของตามมาตรา 23 ให้નામ်บัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้นมาใช้บังคับ โดยอนุโลม²⁴

5.5.5.3 การเริ่มกระบวนการทางอาญา ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ กำหนดถึงเรื่องการเริ่มกระบวนการทางอาญาไว้ด้วย โดยกำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญามาใช้บังคับ ดังที่บัญญัติไว้ว่า

²² เรื่องเดียวกัน มาตรา 15 วรรคสอง

²³ เรื่องเดียวกัน มาตรา 23

²⁴ เรื่องเดียวกัน มาตรา 24

เมื่อมีคำร้องขอจากต่างประเทศ ให้เริ่มกระบวนการทาง
อาญาในคดีใดคดีหนึ่งในประเทศไทย และคดีดังกล่าวอยู่ในเขตอำนาจของศาลไทย. . . ฯลฯ

ถ้าเห็นสมควร ให้แจ้ง เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการสอบสวน
และฟ้องคดีตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา . . . ฯลฯ

5.5.5.4 การดำเนินการริบหรือยึดทรัพย์สิน เนื่องจากทรัพย์สินที่ต่าง
ประเทศขอให้ประเทศไทยริบหรือยึดนั้นอยู่ในประเทศไทย ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือ
ระหว่างประเทศทางอาญาจึงกำหนดให้นำกฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวกับการริบหรือยึดทรัพย์สิน ซึ่ง
ได้แก่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนกฎหมายอื่น ๆ ของ
ประเทศไทยที่กำหนดให้ศาลอาจยึดหรือริบทรัพย์สินที่มิใช่เป็นความผิด ใช้ในการกระทำความผิด
หรือได้มาจากการกระทำความผิดได้ เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระราชบัญญัติป่าไม้
พระราชบัญญัติศุลกากร พระราชบัญญัติการพนัน เป็นต้น มาใช้บังคับทั้งในกรณีพิจารณาว่าทรัพย์สิน
ใดจะอยู่ในเกณฑ์ยึดได้หรือไม่ โดยบัญญัติไว้ดังนี้คือ

ศาลจะพิพากษาให้ริบทรัพย์สินตามคำร้องขอจากต่างประเทศ
ก็ได้ เมื่อมีคำพิพากษาของศาลต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ริบทรัพย์สินนั้น และทรัพย์สินนั้นอาจถูกริบ
ได้ตามกฎหมายไทย

ในกรณีที่ศาลต่างประเทศมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษา
หรือมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้วแต่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด และ ทรัพย์สินนั้นอาจถูกยึดได้ตาม
กฎหมายไทย ถ้าศาลเห็นสมควรศาลจะมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้นไว้ก็ได้ ฯลฯ²⁵

นอกจากนั้น ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้นำบทบัญญัติ
ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายอาญามาใช้ บังคับในการดำเนิน
กระบวนการสอบสวน ยื่นคำร้อง การพิจารณา การพิพากษา และมีคำสั่งเกี่ยวกับการริบ หรือ
ยึดทรัพย์สิน โดยได้บัญญัติไว้ดังนี้คือ

²⁵เรื่องเดียวกัน มาตรา 33 วรรคหนึ่ง, วรรคสอง

การสอบสวน การยื่นคำร้อง การพิจารณา การ
พิพากษา และมีคำสั่งเกี่ยวกับการรับหรือยึดทรัพย์สินนั้น ให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการรับทรัพย์สินมาใช้บังคับโดยอนุโลม²⁶

เมื่อพิจารณาถึงการให้ความร่วมมือประเภทต่าง ๆ ที่ได้
ยกขึ้นกล่าวแล้วนั้น เห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญานี้มุ่งเน้นให้
การดำเนินการให้ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในประเทศไทย จะต้องกระทำโดยอยู่ภาย
ใต้บังคับของกฎหมายภายในของประเทศไทย เช่นเดียวกับหลักสากลที่กำหนดให้การให้ความ
ร่วมมือต้องดำเนินการภายใต้กฎหมายภายในของประเทศผู้รับคำร้องขอ

5.5.6 หน่วยงานที่จะขอรับความร่วมมือจากประเทศไทย

ประเทศไทยยึดถือหลักว่าการให้และรับความร่วมมือ ในกระบวนการ
การยุติธรรมทางอาญานี้ต้องกระทำกันในระดับ "ระหว่างประเทศ" กล่าวคือ หน่วยงาน ของ
ประเทศผู้ร้องขอรับความร่วมมือจากประเทศไทยจะต้องเป็นหน่วยงานของรัฐบาล โดยเอกชนไม่มี
สิทธิจะขอรับความร่วมมือดังกล่าวนี้ได้ ดังจะเห็นได้จากร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่าง
ประเทศทางอาญา ใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับหน่วยงานของประเทศผู้ร้องขอว่า "ประเทศผู้ร้องขอ" ดังจะ
เห็นได้จากบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางอาญาแก่ประเทศผู้ร้องขอ ดังนี้คือ

ประเทศที่ประสงค์จะขอความช่วยเหลือทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ใน
หมวดนี้จากประเทศไทย ให้ทำคำร้องขอส่งมายังผู้ประสานงานกลาง แต่สำหรับประเทศที่ไม่มีสนธิ
สัญญาเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญากับประเทศไทย จะต้องส่งคำร้องขอดังกล่าวโดย
ผ่านวิถีทางการทูต²⁷

²⁶ เรื่องเดียวกัน มาตรา 34

²⁷ สนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกันทางอาญา ข้อ 1

นอกจากนั้น ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไว้แล้วว่า การให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่ต่างประเทศนั้น เป็นเรื่องของแต่ละประเทศ ย่อมผ่อนผันอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีทางอาญาของตนลง ดังนั้นบทบัญญัติต่าง ๆ จึงต้องกระทำโดยชัดแจ้ง เนื่องจากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศ ซึ่งเมื่อร่างพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศไทย ในการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่ต่างประเทศ มิได้มีบทบัญญัติถึงการให้ความร่วมมือแก่ภาคเอกชนของต่างประเทศไว้อย่างชัดแจ้งแล้ว ประเทศไทยจึงไม่อาจให้ความร่วมมือแก่ภาคเอกชนของต่างประเทศได้ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อพิจารณาถึงสนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสนธิสัญญาฉบับเดียวที่ประเทศไทยทำกับต่างประเทศในเรื่องการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน โดยในสนธิสัญญาดังกล่าวบัญญัติว่า

สนธิสัญญามุ่งประสงค์เพียง เพื่อให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
ระหว่างหน่วยงานราชการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐภาคีเท่านั้น และมิได้มุ่งประ
สงค์หรือทำขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือนั้นแก่เอกชน

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าคู่กรณีประสงค์ที่จะจำกัดว่าความร่วมมืออาจให้ประเทศผู้ร้องขอเท่านั้น โดยเอกชนไม่มีสิทธิดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงในประเด็นที่ว่าประเทศไทยในฐานะประเทศคู่ภาคีของสนธิสัญญาดังกล่าวเข้าทำความตกลง ซึ่งครอบคลุมถึงข้อกำหนดที่ว่าเอกชนไม่มีสิทธิขอรับความร่วมมือตามสนธิสัญญาดังกล่าวแล้ว ย่อมสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของประเทศไทยว่ามีความประสงค์ที่จะให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานี้ กระทำกันในระดับระหว่างประเทศเท่านั้น โดยภาคเอกชนไม่มีสิทธิขอรับความร่วมมือดังกล่าว